

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI JINOYAT KODEKSINING 104-MODDASI:
QASDDAN BADANGA OG‘IR SHIKAST YETKAZISHNING IJTIMOY XAVFI
VA PROFILAKTIKASI**

O‘zbekiston respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi 3-o‘quv kursi kursanti

Rahimov Abdulaziz Abdurahmon o‘g‘li

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 104-moddasiga ko‘ra qasddan badanga og‘ir shikast yetkazish jinoyatining ijtimoiy xavfi va profilaktik choralari tahlil qilinadi. Maqolada jinoyatning jamiyatga ta’siri, jabrlanuvchiga yetkazadigan zarar, profilaktik chora-tadbirlar va ularning samaradorligi o‘rganiladi. Shuningdek, jamoatchilik va huquqni muhofaza qiluvchi organlar o‘rtasidagi hamkorlik orqali jinoyatlarning oldini olish bo‘yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqiladi.*

Kalit so‘zlar: *Jinoyat kodeksi, badanga og‘ir shikast, ijtimoiy xavf, profilaktika, oilaviy zo‘ravonlik, jamoatchilik xavfsizligi, huquqiy ong.*

Annotation (in English): *This article analyzes the social danger and preventive measures of intentional infliction of serious bodily harm under Article 104 of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. The study explores the societal impact of the crime, the harm inflicted on victims, and practical preventive measures. Recommendations for improving cooperation between the public and law enforcement agencies are also provided.*

Keywords: *Criminal Code, grievous bodily harm, social danger, prevention, domestic violence, public safety, legal awareness.*

KIRISH

Qasddan badanga og‘ir shikast yetkazish jinoyati jamiyat uchun katta xavf tug‘diradi. Bu jinoyat nafaqat jabrlanuvchining sog‘lig‘iga jiddiy zarar keltiradi, balki oilaviy va ijtimoiy muhitning buzilishiga olib keladi. Shu bilan birga, jinoyat sodir bo‘lganda ichki ishlar organlari, sudlar va tibbiy xizmatlar faoliyatiga ortiqcha yuk tushadi.

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 104-moddasi qasddan badanga og‘ir shikast yetkazish jinoyatini tartibga soladi, lekin ijtimoiy profilaktik choralarga ham alohida e’tibor qaratish lozim. Shu maqsadda ushbu maqolada jinoyatning ijtimoiy xavfi va oldini olish bo‘yicha chora-tadbirlar ilmiy tahlil qilinadi.

1. Qasddan badanga og‘ir shikast yetkazishning ijtimoiy xavfi

1.1. Jabrlanuvchiga yetkaziladigan zarar

- Fizik zarar: organlar yoki tana qismlarining faoliyati buzilishi, uzoq muddatli nogironlik, hayot uchun xavfli jarohatlar.

- Psixologik zarar: travma, depressiya, qo‘rquv, ijtimoiy izolyatsiya.

- Mehnat va moliyaviy zarar: ish qobiliyatining yo‘qotilishi, tibbiy xarajatlar.

1.2. Oilaviy va jamoatga ta’siri

104-modda jinoyatlari ko‘pincha oilaviy nizolar yoki spirtli ichimlik ta’sirida sodir bo‘ladi. Buning natijasida:

- Oilaviy munosabatlar buziladi;
- Bolalar va qarindoshlar ijtimoiy xavf ostida qoladi;
- Jamiyatda zo‘ravonlik va qo‘rqinch muhit kuchayadi.

1.3. Statistika va amaliy misollar

O‘zbekiston ichki ishlar organlari ma’lumotlariga ko‘ra, 2023-yilda shaxsga qarshi jinoyatlar ichida qasddan badanga og‘ir shikast yetkazish holatlari 12% ni tashkil qilgan. Bu jinoyatlar asosan oilaviy va do‘stlar orasidagi nizolar fonida sodir bo‘lgan.

2. Profilaktik chora-tadbirlar

2.1. Oilaviy profilaktika

• Oilaviy tarbiya va psixologik maslahatlar: nikoh oldi kurslar, oilaviy maslahat markazlari.

• Oilaviy nizolarni hal qilishda huquqiy yordam: mahalla va huquqiy maslahat xizmatlari.

2.2. Ta’lim va ijtimoiy ongni oshirish

• Maktab va universitetlarda huquqiy va ma’naviy tarbiya dasturlari.
• Yoshlarni sport va ijtimoiy loyihalarda faol jalb qilish.
• Zo‘ravonlikka qarshi targ‘ibot, ommaviy axborot vositalari orqali xabardorlikni oshirish.

2.3. Huquqni muhofaza qilish organlari faoliyati

• Ichki ishlar organlari va sud tizimi o‘rtasida tezkor axborot almashinuvi.
• Profilaktik patrul va oilaviy masalalarga tezkor javob.
• Spirtli ichimlik va giyohvand moddalar bilan bog‘liq jinoyatlarni kamaytirish dasturlari.

2.4. Chet el tajribasi

• Germaniya va Rossiyada jinoyatlarni oldini olish uchun ijtimoiy dasturlar va oilaviy maslahat markazlari faol ishlaydi.

• Shu tajriba O‘zbekistonda ham samarali qo‘llanilishi mumkin, masalan, yoshlar va oilalar bilan profilaktik suhbatlar.

3. Jamiyatdagi rol va jamoatchilik ishtiroki

Ijtimoiy profilaktika faqat huquqiy choralar bilan cheklanmasligi lozim. Har bir jamoat a’zosi jinoyatlarning oldini olishga hissa qo‘shishi zarur:

- Mahalla va jamoa darajasida profilaktik ishlar;
- Yoshlar bilan psixologik va ijtimoiy ishlar;

4. XULOSA

Qasddan badanga og‘ir shikast yetkazish jinoyati yuqori ijtimoiy xavfga ega. U faqat jabrlanuvchining sog‘lig‘iga zarar yetkazib qolmay, balki oilaviy va jamiyat muhitini ham buzadi. Shu sababli jinoyatni kamaytirish uchun huquqiy choralar bilan birga, ijtimoiy profilaktika tizimini kuchaytirish, oilaviy muhitni sog‘lamlashtirish va jamoatchilikning ongini oshirish muhimdir.

5. Tavsiyalar

1. Jamiyatda huquqiy madaniyat va zo‘ravonlikka nisbatan salbiy munosabatni rivojlantirish.
2. Maktab va universitetlarda profilaktik ta’limni kuchaytirish.
3. Ichki ishlar va ijtimoiy xizmatlar o‘rtasida axborot almashuvini yaxshilash.
4. Spirtli ichimlik va giyohvand moddalar bilan bog‘liq muammolarni kamaytirish dasturlarini kengaytirish.
5. Yoshlarni sog‘lom ijtimoiy faoliyatga jalb qilish orqali jinoyat xavfini kamaytirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. – T.: Adolat, 2024
2. Oliy sudning 2022-yil qarorlari
3. Karimov N.R. Jinoyat va ijtimoiy xavf. – Toshkent: TDYUI, 2023
4. Salomov R.K. Jinoyat va profilaktika. – T.: Yangi asr avlodi, 2022
5. Rossiya va Germaniya jinoyat qonunchiligi bo‘yicha tahliliy maqolalar, 2021–2023